

BAD- EN WASCHINRIGTINGEN VOOR DE ARBEIDENDE KLASSE.

De geest van philanthropie heeft in de laatste jaren veel weldadigs tot stand gebracht; en zonder twijfel moet daaronder gerangschikt worden de daarstelling van openbare bad- en wasch-inrigtingen ten behoeve der arbeidende en minvermogende klassen.

Het is schier overbodig om op het hooge belang van zoodanige inrigtingen opmerkzaam te maken. — Een elk die maar eenigzins met armverzorging bekend is, weet hoezeer gewoonten van onreinheid in naauw verband staan met onzedelijkheid en luiheid, en hoe veel men bijbrengt tot bevordering van eergevoel en veerkracht, in dien men deze eerste eischen van lichamelijke welvaart naar behooren daarstelt.

Maar niet alleen de menschkundige opmerker, ook de geneeskunde komt tot dezelfde conclusie; en de onderzoekingen, door zooveel kundige wetenschappelijke menschen op het feit van het pauperisme gericht, komen alle langs verschillende wegen hieromtrent tot één besluit.

Men mag dus als bewezen aannemen: Het bevorderen van reinheid en zindelijkheid is een krachtig middel tegen het pauperisme.— Deze gewoonten moeten dus zooveel mogelijk onder de behoeftigen daargesteld worden, — en hiertoe doen zich tweederlei wegen voor: —

1°. Men moet de behoeftigen aansporen tot het beoefenen dier goede hoedanigheid; hen wijzen op de voordeelen daaraan verbonden.

2°. Men moet de middelen om die reinheid te verkrijgen gemakkelijk en aantrekkelijk maken. — Deze tweederlei middelen moeten gelijktijdig worden aangewend: Immers het zal weinig baten, al is het eenmaal gelukt om een arme wezenlijk van de hooge noodzakelijkheid der zindelijkheid te overtuigen, indien hij dagelijks moeilijkheden en bezwaren heeft te overwinnen, om die deugd te betrachten. Daar zullen volharding en goede voornemens al ligt te kort schieten, — en in de kleine en gebrekkige arbeiders-woningen onzer steden zijn deze bezwaren inderdaad zeer groot, en daar wordt men spoedig overtuigd dat er haast

een buitengewone veerkracht vereischt wordt, om een armoedig gezin voortdurend zindelijk te houden. —

Daarom verdienen alle pogingen om het voordeel van baden en klederen wasschen meer bereikbaar te maken, de meest mogelijke ondersteuning — en zonder twijfel is het hier een dier punten, waarbij het weldadig beginsel van associatie het doelmatigst kan worden toegepast.

Bij vele andere zaken voert eene toepassing van dit beginsel vrij aanmerkelijke zwarigheden met zich: door woningen onder een dak te bouwen, vooral ook door spijsbereiding in groote hoeveelheden, bekomt men woning en voedsel met aanzienlijke bezuiniging van kosten; maar dit wordt dan ook grootendeels verkregen met opoffering van huisselijkheid en andere gewoonten, en op die klip zullen die pogingen zekerlijk nog langen tijd schipbreuk moeten lijden.

Doch indien die nadeelen velen der minvermogenden mogen terug houden van de besparing welke zij zouden kunnen verkrijgen door associatie tot zamenwoning en spijsbereiding, dat bezwaar bestaat niet tegen associatie om goedkoop te wasschen. — Het wasschen en baden voert velerlei last en omslag met zich, welken men liever buitens' huis wil hebben, al ware het dat de kosten gelijk stonden, en dus te meer, wanneer de kosten van baden in het groot zoo aanmerkelijk minder zijn dan die van het wasschen en baden in ieder huis afzonderlijk. Deze omstandigheden te zamen genomen maken dus het oprigten van goedkoop en groote waschinrichtingen nog meer tot een wenschelijke en veelbelovende zaak: —

Intusschen zijn de eerste kosten van daarstelling meestal vrij aanzienlijk. In Engeland, waar de philanthropie der hoogere klassen zooveel navolgingswaardige voorbeelden heeft gegeven, heeft men soms van *f* 100.000 tot *f* 300.000 moeten besteden om 60 à 100 plaatsen voor waschvrouwen, en 60 à 80 badkuipen voor lichaamsbaden te verkrijgen.

De opbrengst dier inrichtingen is dan dikwijls niet genoeg om de kosten te dekken; — en in die gevallen is een subsidie van Staatswege het eenige middel om de daarstelling te bevorderen.

Nu zoude welligt menigeen kunnen zeggen: — »Valt het oprigten van openbare badplaatsen wel binnen den werkring van den Staat? — Komt men hier niet op socialistisch terrein? en moet niet *a priori* door het staatsregt worden uitgemaakt, of de staat wel *bevoegd* is tot het stichten van badinrichtingen?» —

Ik vrees dat hij die de quaestie op deze wijze zou willen onderzoeken, zich in een doolhof van moeilijkheden zou begeven, waaruit geen staatsregt der wereld hem zou kunnen helpen. Gelukkiger,

volgens ons, zoo men als hoofdvraag stelt: »*Wat moet er gedaan worden?*» dan eerst deze: »*Wie zal het doen?*»

Wanneer eenmaal de noodzakelijkheid van de daarstelling eener zaak van algemeen belang is aangenomen, dan kan de staat de oprigting op zich nemen, zoodra het blijkt dat bijzondere pogingen het niet doen — hetzij dat zij dit niet *kunnen*, hetzij dat zij alleen in de daarstelling achterlijk blijven. — Deze regel, met oordeel toegepast, bevat, naar onze meening, een krachtdadige werking tot vooruitgang. — Waar men hem niet durft aannemen, daar zal menige stap tot volkswelvaart ongedaan blijven.

Op hetzelfde beginsel heeft de staat in Nederland de daarstelling van electro-magnetische telegraphen op zich genomen, ofschoon dit ook zeer gevoelig door bijzondere personen *kan* geschieden, en somtijds geschiedt. —

De regering van Frankrijk schijnt de waarheid van dit beginsel ook gevoeld te hebben; — op den voorgrond stellende, dat het een groot voordeel is voor het volk, als het volk reinheid en zindelijkheid betracht, heeft de regering premiën uitgelooft, die tot 25.000 franken (ƒ 12.000) kunnen bedragen, aan die gemeenten die het dubbele dier som aan de daarstelling van openbare bad- en wasch-inrigtingen besteden.

Dit heeft dan ook deze inrigtingen aangemoedigd. Vooral in de Seine-Inférieure heeft men hieraan gevolg gegeven. — Er zijn aldaar eene menigte fabrieken, en men is op de gedachte gekomen, om het heet water der stoomketels tot verwarming der baden dienstbaar te maken. — Te Rouaan heeft men in 1849 een welgelukte proef genomen. Eene som van 6.428 franken (ruim ƒ 3000) is bij intekening verzameld, en een Ingenieur, de Heer de SAINT-LÉGER, heeft een wasch- en badinrigting daargesteld voor 18 waschvrouwen en 5 badkuipen, — met het wegllopende water van twee stoommachines.

De geheele kosten van oprigting bedroegen nog geen 3000 franken. Na verloop van een jaar waren er 2,135 warme baden van 25 en 10 centimes (12^s en 5 Ct. Hollandsch) genomen. De prijs voor het wasschen was 5 centimes (2^s Ct.) per uur, en 8,346 waschvrouwen hadden elk een uur gewasschen.

De uitkomst dezer proefneming wat zeer bevredigend: nadat alle kosten betaald waren, had men 66,97 franken (ƒ 33) winst. — Het volgend jaar was nog voordeeliger, ofschoon men de inrigting had vergroot, en den prijs voor het wasschen van 5 cent. op 3 cent. per uur had verminderd. De inkomsten overtroffen de uitgaven met 1,380 franken,

welke men tot gedeeltelijke dekking van de kosten der vergrooting heeft aangewend. Deze resultaten waren zoo gelukkig, dat men in 1850 in dezelfde stad een soortgelijke bad-inrigting voor mannen heeft daargesteld: — de baden waren 25 en 10 cent: en reeds in het eerste jaar was de opbrengst 9 fr. 85 cent: voor elke 100 franken kapitaal. Tot op 1 Maart 1852 zijn in de beide badplaatsen gebruikt: 29.637 baden à 10 cent. (*f* »05 Ct. Holl.) door werklieden, geringe kooplieden, en soldaten.

Het getal waschvrouwen was geweest 89.219.

Door zuinigheid van beheer, en doelmatige aanwending der beschikbare middelen, heeft men alzoo tegen geringe kosten veel resultaten verkregen.

Het komt ons voor dat zulke feiten allezins waardig zijn om aan Nederlandsche lezers te worden medegedeeld. Nederland wascht en schrobt zorgvuldig zijn huizen en straten, maar vele inwoners veronachtzamen dikwijls diezelfde zaak voor hun eigen ligchaam — De landbouwer die zijn kelder en veestal tot een model van netheid maakt, is dikwijls zelf datgene wat hij niet wil dat zijn stal zij.

Evenwel ziet men het gebruik van baden bij de meergegoede klassen gaandeweg toenemen, en dit mag terecht een verblijvend verschijnsel heeten. Doch zoo de zindelijkheid bij alle klassen in het algemeen reeds zooveel goede gevolgen heeft, van nog oneindig grooter belang is zulks bij de behoeftigen, bij de geringe arbeidersklasse. — Ieder werk. over gezondheidsleer geeft daarvan de duidelijkste overtuiging, en wanneer men daarbij ziet aangetoond, hoe eene voortdurende gewenning aan reinheid langs verschillende wegen de gezondheid bevordert, en tevens de arbeidzaamheid en opgeruimdheid aankweekt, dan doet zich deze waarheid voor: dat goedkoope waschen badinrigtingen op groote schaal een krachtig middel zouden zijn tot voorkoming der armoede — en, uit een oogpunt van maatschappelijk belang, dat zij de productie bevorderen. In een land waar zooveel armoede heerscht, en waar zoo ruim gegeven wordt: waar jaar op jaar millioenen bedeelingsgelden in belastingen worden opgebracht, (en millioenen aan vrijwillige bijdragen) om $\frac{1}{6}$ gedeelte der inwoners te onderhouden: in zulk een land zou het voorzeker een voordelige aanwending zijn om een gedeelte dier gelden aan de genoemde onderwerpen te besteden.

In Amsterdam, in Haarlem, in Leijden, in 's Gravenhage, wordt jaar op jaar ongeveer *f* 3 per hoofd in belasting opgebracht door een gedeelte der bevolking voor het onderhoud van een ander gedeelte. Zoolang die cijfers op de budgets voorkomen, zou een besteding der

algemeene gelden tot daarstelling van de genoemde inrigtingen (verondersteld dat zij niet door bijzondere bijdragen zouden gevonden worden) de onwedersprekelijkste verdediging blijven vinden, al ware het slechts om op den langen duur op die bedeeling-oijfers te bezuinigen.

Men versta echter wel, dat hetgeen in de bovenstaande regels bedoeld wordt, niet zoozeer is het daarstellen van bad-inrigtingen voor de eigenlijk gezegde armen — voor de bedeeden — het *gratis* verstrekken van bad- en waschgelegenheid. Waar een systeem van bedeeling zonder arbeidsvoorwaarde algemeen is aangenomen, en sedert jaren haren verzwakkenden invloed doet gevoelen, daar zoude zulk een middel tot bevordering van gezondheid en arbeidzaamheid welligt geheel krachteloos blijven, en waarschijnlijk eene noodeloze geldverspilling zijn, waardoor men den bedeede geen hoogere arbeidswaarde zou geven.

Maar er wordt bedoeld inrigtingen waarin, tegen zeer geringen prijs, gelegenheid is tot kleederen wasschen, en tot lichaamsbaden. (*) — Inrigtingen, waarin de huismoeder van het arbeidersgezin voortdurend in de gelegenheid is om voor eenige centen al het lijfgoed naar behooren te wasschen.

Wat een ieder slechts tegen betaling genieten kan, komt dus eigenlijk niet onder de weldadige —, of liever, niet onder de beedeelingsinstellingen: eene overweging te meer voor den minvermogende doch eergevoelige arbeider, om er gebruik van te maken. Alleen in zoo ver zouden dergelijke oprigtingen onder de weldadige instellingen kunnen gerekend worden, omdat het *doel* niet is »de meest mogelijke winst voor het belegde kapitaal,» maar »verbetering van den volks-

(*) Nadat het bovenstaande geschreven was, kwam ons eene brochure in handen, door den Heer BALLOT, Med. Doctor te Rotterdam. De Schrijver betoogt de nuttigheid van het gebruik van baden, uit een drieledig oogpunt: a. tot bevordering van zindelijkheid, b. tot voorkoming van ziekten, c. tot geneezing van ziekten, en hij verlangt uit dien hoofde dat de oprigting van goedkoope bad-aangelegenheden zooveel mogelijk door de Stedelijke Besturen moge worden bevorderd. — De kennismeming dier weinige bladen wordt een ieder aanbevolen. — Tevens nemen wij deze gelegenheid waar om de aandacht onzer lezers te vestigen op een welgeschreven Brochure over het belangrijk onderwerp: de Gezondheids-toestand van 's Gravenhage, door den Heer J. W. SCHUCK, Med. Doctor aldaar. De Schrijver bereikt reeds dadelijk dit gedeelte van zijn doel, dat hij elken lezer van het gewigt der zaak overtuigt.

toestand:” — Even als bij de vereenigingen tot verschaffing van betere woningen, op vele plaatsen met weldadig doel begonnen, even als bij de hulpbanken, moet ook hier het beginsel zijn, dat niet meer dan eene matige rente aan het kapitaal worde verzekerd; en dat hetgeen meer wordt opgebracht, tot uitbreiding der weldadige instelling, of tot verlaging der kosten, ten behoeve der gebruikers, worde aangewend.

Men denke niet dat men daarmede slechts een aalmoes zoude gegeven hebben: De gelden alzoo besteed zouden productief besteed zijn, en voor de maatschappij woekerwinsten opleveren: want zij brengen een gedeelte der bevolking in het bezit van den grootsten schat, die op zijne beurt weer de vorming van nieuwe schatten bevordert: *de gezondheid*. —

Mogten eenmaal de wasch- en badinrigtingen eene ruime plaats vervullen onder de middelen tot voorkoming der armoede in ons vaderland.

RED.
